ئەگەر چڵی دارەکە لەژێرپێتا شکا، متمانەت بە باڵەکان هەبێ بۆ فڕین.. سامانی وەستا بەکر

وێنەیەک بەهای هەزار ووشەی هەیە.

لەکاتی پرۆسەی نیازپاکی و سوتاندنی چەکەکانا، وێنەی کچە گەریلایەک بووە ترەند و گڕی لە هەست و دڵی خەڵکانێکی زۆر بەردا، وێنەی کچە گەریلاکە دڵێکی خەمبار، چاوێکی پڕ فرمێسک، دوودڵی، نەبوونی متمانە بە تورک و ئارەزووی بەردەوامی بەرخودانی نمایش ئەکرد.

لەنیگای بێدەنگی ئەو پۆلە گریلایە ئەوە ئەخوێنرایەوە کە وەک بڵێن:
· ئێمە لە خۆ باتکردن خەمساردنەبووین، لە بەرگریش بێزارنەبووین.
·لەقۆناغی ڕووبەڕووبوونەوەی چەکداریا سەری قەندیلمان بەرزترکرد، شکۆی کوردمان مەزنترکرد، باوەڕی کوردبوونمان بەهێزترکرد.
ئەبێ ئێمە باوەڕمان بەوە هەبێ ئەگەر لقی دارەکەی ژێر پێشمان بشکێ، نابێ متمانە بە باڵەکانمان لەدەست بەین و پشت بە توانا و شەقەی باڵەکانمان ببەستین بۆ فڕین بەرەو ئاسۆ.

گومانی تیانییە کە لە پشتی پرۆسەی ئاشتییەوە نهێنییەکی شاراوەو مەرامێکی تورکەکان بوونی هەیە، کە هەم شاردنەوەکەی لە بەرژەوەندی کورد نییە هەم هەر مەرامێک کە لە بەرژەوەندی تورک بێ، گومانی تیانییە کە کارەساتی بۆ کورد پێیە، چونکوم واباوە کە هەرکاتێ تورک دەستی ئاشتی درێژکرد ئەوا لەخۆ ئامادەکردنان بۆ پلانێکی ماڵوێرانکەرانە دژی کورد.
لە ئێستاشا سەنگی تای تەرزازووی گومانەکان قورسترە تا دڵنیایی، هەربۆیە هەر ڕەخنەیەک یان گومانێک لە بێمتمانەبوون بە تورک و میژووەکەیەوە سەرچاوەئەگرێ نەک بۆ باوەڕی بەرامبەر پەکەکەو دانوستانکارانی کورد.

ئەو ڕەشبینییەی کە لای بەشێکی فراوانی شەقامی کوردیا بەدی ئەکرێ ئەگەڕێتەوە بۆ مێژووی پڕ گەمە و هەڵخەڵەتێنەری تورک کە بەرامبەر کورد پێیڕەوکراوە، لەڕاستیا خۆشم هەروام و متمانەم بە تورک نییە ، نەک لەبەر نەشارەزایی دانوستانکەرانی کورد، بەڵکو لەبەر ئەوەی ئەو کەسەی دەستپێشخەری بۆ پرۆسەی ئاشتی ئەمجارەکرد دەولەت باخچەلییە کە نوێنەرایەتی ڕەگەزپەرستی تورک، گورگە بۆرەکان و

دەوڵەتی قوڵ ئەکا، کە نە مێژوو کارەکانی ڕەگەزپەرستە تورکەکان، نە گورگەبۆرەکان و نە دەوڵەتی قوڵیش لە بەرژەوەندی کورد نەبوون، بگرە هەموو کارەکانی ئەوان لە دژ و بوونی کوردە، ئەوان مناڵەکانیان لەسەر ئەوە پەروەردە ئەکەن کە نەمانی کورد خۆشبەختی بۆ تورک ئەهێنێ.

ترسی خەڵک و نەبوونی متمانە بە تورک ترسێکی ڕەوایە، بەڵام لەڕاستیا چەک ڕادەستی دوژمن نەکرا، سوتاندنی چەکەکان نیازپاکی و دەستپێشخەرییەکی زیرەکانەی کوردبوو لە بەرچاوی مێدیای ناوخۆ، تورکی و جیهانی کە جیهان گەواهیدەری هەنگاوێکی گرنگ و کرداری ئاشتی کوردبوون و تۆپەکە خرایەوە ناو گۆڕەپانی تورکیا، تا پێستان بخەرێتە سەر ئەو وڵاتە و چیتر کورد و پەکەکەش بە شەڕەنگێز و تیرۆرست نەناسرێ وەک ئەوەی تورکەکان لە سەرانسەری جیهانا بازاڕگەرمی بۆ ئەکەن.
ناشبێ ئەوە لە بەرچاو نەگیرێ کە پ.ک.ک لە ۳۰ کەس و لە ۳۰ چەک پێکنەهاتووە، بەڵکو ڕێکخراوێکە لە سەرتاپای کوردستانی گەورەو بەشێکی وڵاتانی سۆڤیەتی کۆن و زۆرێکی وڵاتانی ئەوروپا، بەتایبەتی ئەڵمانیا بوونی هەیە و لە ئەگەری شکستی پرۆسەی ئاشتیا توانای ئەوەیان هەیە بەئاسانی ڕێکخستنەکان چالاک بکەنەوانە.
۳۰ چەک سوتێنران بەڵام ۳۰ شەڕڤان تەسلیم نەبوون، بەڵکو ئەوان بەئازادی و بوێری هاتنەخوارێ بۆ گەیاندنی پەیامی ئاشتی، بە شکۆ و شانازی و بوێرییەکی زۆرەوە گەڕانەوە بۆ جێگەکانی خۆیان.

لەبەرامبەر ئەو ۳۰ چەکەیا ئەبێ لە هەرسبێینەوە ئەردۆگان:
۱. مافی هیوا، بۆ ئەو زیندانیانە دەربکات کە کاتی دیاریکراوی زیندانیکردنیان تەواوکردووە، لەگەڵ ئەو خەڵکانەی کە نەخۆشن و پێویستیان بەچارەسەر هەیە.
۲. لێبوردنی گشتی، بۆ کۆی زیندانییە سیاسییە کورد و هەموو نەتەوەکانی تر دەربکات.
۳. ئازادی بۆ سەڵاحەدین دەمیرتاش، ئۆسمان کاوا و زۆرێکیتری ئەو سیاسیانە ڕاگەیەنرێ کە تۆمەتی ئەندامەتی و هاوکاری کردنی پ.ک.ک خراوەتە پاڵیان.

ئاشکرایە کە ئەردۆگان سیاسیێکی لوت بەرز و باوەڕپێنەکراوە، متمانەی لەسەر ئاستی جیهانا زۆر لاواز بووە، بەتایبەتی دوای پرسی چوونە ناوەوەی سوید بۆ ناو ناتۆ کە ڕۆڵێکی زۆر ماندووکەرانەی بینی، ئەمە و چەندین ڕەفتاری شەڕەنگێزی تری تورک و ئەردۆگان وایکردووە کە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەچاوکراوەیەوە تەماشای

هەنگاوەکانی پرۆژەی ئاشتی بکەن و لە ئەگەری شکستهێنانی پرۆسەی ئاشتیا چەندین پرسی خەوێنراو بۆ تورکیا زیندوو ئەبێتەوە لەوانەش پرسی قوبرس، دورگەکانی یۆنان، ئەندام بوونی تورکیا لە شنگن و تا پەراوێزخستن و دەرکردنی ئەو وڵاتە لە ناتۆ.

نە سیاسەتی ئەمڕۆی ئەوروپا، نە ئەمریکا ، نە ئیسرائیل و نە وڵاتانی عەرەبیش لە بەرژەوەندی تورکیایا نییە تەنانەت ڕوسیاش متمانەی تەواوی بە ئەردۆگان و تورکیا نییە، هەربۆیە ئەقڵ و لۆژیک پێمان ئەڵێ کە گەمەو هەڵخەڵەتان لە بەرژەوەندی تورکیا و ئەردۆگانا نییە، بەتایبەتی لەهەردوو پرۆژەی داودی ئیسرائیل و پرۆژەی ئیبراهیمی بەسەرپەرشتی ترەمپ-ئەمریکا، تورکیا بەشداری پێنەکراوە و لەوەشناچێ کە پێیبکرێ.
پرۆژەی خەونەکانی ئەردۆگان کە زیندووکردنەوەی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی نوێیە بە مردووی لە دایک بوو، هەم لە باشوری ئەفریقا هەم لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، بەجۆرێک کە ئێستا خودی تورکیا کەوتۆتە ناو بەرداشی چەندین پرۆژەی جیاجیاوە کە هەندێکیان سەرکوتوون و هەندێکیشیان شکستیان هێناوە، لەوانە پرۆژەی:

١. پرۆژەی داود، پرۆژەیەکی ئیسرائیلیە بە پاڵپشتی ئەمریکا، ئەم پرۆژەیە کار بۆ فراوانکردنی سنورەکانی ئیسرائیل ئەکا، دۆنالد ترامپ لە خولی پێشووی سەرۆکایەتیەکەیا نەیشاردەوە وتی سنورەکانی ئیسرائیل کەمێک تەسکە و ئەبێ فراوانکرێ.
٢. پرۆژەی ئەوروپا-ئاسیا-ئەمریکا، پرۆژەیەکی ڕوسیە و چەندین وڵاتی گەورەی وەک چین، هندستان، بیلاڕوس، بەرازیل، کۆڵۆمبیا و فەنزوێلا و هەندێک وڵاتی عەرەبی شەرمنانە پشتگیری ئەکەن.
٣. پرۆژەی ڕێگای ئاوریشم، پرۆژەیەکی چینییە کە ئاسیا، ئەوروپا. ئەفریقا و ئەمریکای لاتینی پێکەوە ئەبەستێتەوە مەبەست لێی سەپاندنی هەژموونی ئەو وڵاتەیە بەسەر هەموو ئەو وڵاتانەی کە ئەکەونە سەر ڕێی ئاوریشم و دەستکەوتی بازرگانیی گەورە بۆ چین.
٤. پرۆژەی کەنداو-دەریای سپی و سور-زەریای هندی، ئەم پرۆژەیە پرۆژە تەقلیدییە کۆنەکەی دوای جەنگی جیهانی یەکەمی بەریتانیا-فەرەنسایە و ئێستا ئەمریکا و ئیسرائیلیش تیایا بەشدارن.
٥. پرۆژەی سەفەوی شیعەگەرایی، ئێران خاوەنی ئەم پرۆژەیە بوو وە سەرکەوت بوو لە بڕینی سنورەکان و چەندین وڵات کە کەوتبوونە ژێر هەژموونی ئێران. لەوانە عێراق، سوریا، یەمەن، لوبنان، غەزە-فەلەستین و کاریشی ئەکرد بۆ فراوانخوازی نوێ بەڵام دیسانەوە خۆی لەبەرامبەر پرۆژەی داودا بینیەوە و ئیسرائیل گێڕانیەوە ناو سنوری

ئێران و ئێستا تەنانەت ئاسمانی ئێرانیشی خستەتە ژێر کۆنترۆڵی خۆیەوە باس لەوە ئەکرێ کە حوکمی زیاتر لە چوار دەیەی مەلاکان کۆتای پێبهێنرێ.

٦. پرۆژەی ئیخوانی سەلەفی، ئەم پرۆژەیە هەم لە میسر شکستی هێنا هەم لە سعودیە، ئێستا سعودیە کار لەسەر خۆگونجاندن لەنێو هەژموونی ڕۆژئاوادا ئەکات و ئەیەوێت نوێنەرایەتی ئیسلامی میانڕەو کراوە بکات و لەو ڕێگەیەوە بەرەوپێشچوون بەدەستبهێنێ و بەرژەوەندییەکانی پارێزراو بێت.

لە بەرامبەر هەموو ئەو پرۆژانەیا سێ پرۆژەی تورکی هەبوون:

١. پرۆژەی خەونەکانی ئەردۆگان کە زیندووکردنەوەی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی نوێیە ، ئەم پرۆژە تورکییە هەر بە مردووی لە دایک بوو هەم لە باشوری ئەفریقا هەم لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەجۆرێک کە ئێستا خودی تورکیا کەوتۆتە ناو بەرداشی ئەو پرۆژانەی سەرەوە بەتایبەتی پرۆژەی داود کە یەکێک لە هەنگاوەکانی بچوکردنەوە و کەمکردنەوەی سنوری دەسەڵاتی تورکیای ئێستایە و ئێستاش کارکردن لەو پرۆژەیە لە ئارادایە.

٢. پرۆژەکەی دەوڵەتی قوڵی تورکیا، "میساقی میللی".

٣. پرۆژەی قەتەر-تورکیا، لە گۆڕینی ڕژێمەکەی ئەسەدا سەرکەوتوو بوو بەڵام هەرزوو ئەوروپا، ئەمریکا، ئیسرائیل، ئیمارات و سعودییە هەژموونی خۆیان سەپاند و ڕۆڵی تورکیا سنوردارکرا.

هەرسێ پرۆژە تورکییەکە ڕاگیران و لوتیان بە هەردوو گەورە پرۆژەی داود و ئیبراهیمیا تەقییەوە، ئێستا بە خۆپاراستن و مانەوەی تورکیا لەو سنورەی ئێستای ئەو وڵاتەیا بەیەکگرتووی پەیوەستییەکی زۆریان بە پرۆسەی ئاشتی کوردی هەیە.

ئەگەرچی هەڵکەوتەی جوگرافی تورکیا زۆر گرنگە کە ئاسیا و ئەوروپا پێکەوە گرێئەیات و ڕووبەرێکی گەورەی هەیە کە ٧٨٣٦٠٢ کم چوارگۆشەیە بەڵام تورکەکانیش خۆیان بەزەرەرمەندی سایکس پیکۆ ئەزانن. لەم ساڵانەی دواییا هەوڵی گەڕانەوەی تورکیا بۆ ئەو خاک و ناوچانەی کە پێشتر لەلایەن عوسمانییەکانەوە داگیرکرابوون هەستی پێکرا لەڕێی چالاکردنەوەی گرێبەستی "میساقی میللی*".

ئەو جوڵەو بیرە فراوانخوازییەی تورکیا و ئەردۆگان دژی بەرژەوەندییەکانی ئەمریکا، ئیسرائیل و ئەوروپایە، کە ناکۆک و دەدەنگە لەبەرامبەر پرۆژەکانیانا بۆ داڕشتنەوەی نەخشەی ڕۆژهەڵاتی ناوین، وە بەپێچوانەوە خواستی نەتەوەپەرستەکانی سنوری ئێستای تورکیاشە، کە دەستور مافی تاکلایەنەی لەو سنورەیا تەنها بە

تورکەکان فەراهمکردووە.
بەپێچەوانەی هەموو ئەوانەی کە باس لە تورکیایەکی بەهێزئەکەن، لە ئێستایا تورکیا زۆر لاواز و بێچارەیە، لەلایەک ئیسرائیلی لە ڕاستبەتەوە و ڕێگەی نایا هیچ ڕۆڵێکی ئەوتەی لە سوریا هەبێ، لەلایەکیش ئەوروپا کە کێشەی قوبرس و یۆنانیان لەگەڵ ئەو ولاتەیا زیندوو کردۆتەوە لەلایەکیش ئەمریکا کە لەدوای کڕینی سیستمی بەگری “ئیس ١٤”ی ڕوسیەوە متمانەی بەو ولاتەوە سەرۆکەکەی نەماوە، لە هەموو ئەوانەش گرنگتر ڕەوشت ناوخۆی سیاسی تورکیایە کە ئەردۆگان زیندانەکانی کە سیاسیە دژبەرەکانی و ڕۆژنامە ئازادەکان و سەرۆک شارەوانییە هەڵبژێردراوەکانی خەڵکەوە پێکردۆتەوە.
هەموو ئەوانەی لەسەرەوە باسکران هۆکارێکن کە کورد زیرەکانە، بە هۆشیاریەکی زۆر، پەلەنەکردن و یەکگرتوویەوە وەبەرهێنان لەسەر پرۆسەی ئاشتی بکات.
لەکۆتایشا ئەبێ بپرسین کە کێ لە ئاشتی زەرەرمندئەبێ و کێش لە شەڕا قازانج ئەکا جگە لە بازرگانەکانی چەک نەبێ؟

سامانی وەستا بەکر
٢٠٢٥-٧-١١
سوید-ستۆکهۆڵم

---

*میساقی میللی:
تورکیا بەبیانوی بونی “پەکەکە”وە زۆرجار هەڵئەکوتێتەسەر باشوری کوردستان، ئەو دەوڵەتەی کەپێی ئەڵێن تورکیا میراتگری دەوڵەتی عوسمانیە، میساقی میللی تورکی لە28ی کانونی دوەمی ساڵی 1920 بەپێی ئاگربەستی “مەندەرۆس” لە30ی ئۆکتۆبەری ساڵی 1918دا کە لەنێوان هێزەکانی هاوپەیمانان: (ئیتاڵیا، فەرنسا، بەریتانیاو دەوڵەتی عوسمانی) واژۆکرا، لەو پەیماننامەیەدا سنوری تورکیا دیاریکرا کە سنوری تورکیای ئێستا تێئەپەڕێنێ بۆ سوریاو عێراقو شارەکانی حەلەبو موسڵو کەرکوکو هەولێرو سلێمانیش ئەگرێتەوە.

بەپێی بەڵێننامەکە تورکیا ئەو مافەی هەبوو نەهێڵێت ئەوشارانە لەهیچ لایەکەوە داگیربکرێو سوپای بۆ بجوڵێنرێ، بەڵام دوای تێگەیشتنی بەریتانییەکان لەسنوری جوگرافیاو هەڵکەوتەی موسڵ، ئاگربەستی “مەندەرۆسیان” پشتگوێخستو پەلاماری شاری موسڵیانداو ئەوشارەیان لەدەستی عوسمانی دەرهێنا.

لەکۆتایی جەنگی جیهانی یەکەم، وڵاتانی زلهێز ئەیانویست دەوڵەتی

عوسمانی لاوازبکەن کە تەنها چەند ناوچەیەکی کەمی لەدەستا مابوو، ئەوانیش سنوری تورکیای ئەمڕۆو ڕۆژئاواو باشوری کوردستان‌و بەشێك لەخاکی یۆنانی لەژێر دەستا مابوو، دەرەنجام سەرەتا پەیمانی سیڤەرو دواتر پەیمانی میساقی میللی لە28ی کانونی دوەمی 1920 لەمەجلسی پەیمانی دەوڵەتی عوسمانی پەسندکراو بەمجۆرەش لەچوارچێوەی کۆماری تورکیا بچوکیان کردەوە.

پەیمانانامەی میساقی میللی تورکی چەند خاڵێکی:

١ـ لەکاتی ئاگربەستی مۆندر□س ئەوناوچەیەی دەستی بەسەردانەگیرابوو بەدڵنیاییەوە خاکی تورکیایەو نابێ پارچە بکرێت.

٢ـ ئەگەر پێویستبکات لەهەرسێ ویلایەتی قەرس‌و ئەردەهان‌و باتوم، ڕیفراندۆم ئەنجامبدرێت بۆئەوەی لەژێردەستی عوسمانی بمێنێتەوە یان نا.

-٣ عەرەبەکان مافی خۆیان دیاریئەکەن‌و ئەو شوێنەی لەژێردەستی عوسمانیدا بێتو زۆرینەی عەرەب بێت ئەوا ڕیفراندۆمی تێدا ئەکرێت .

-٤ چارەنوسی یاسایی ڕۆژئاوای تورکیا بەهەڵپەسێراوی ئەمێنێتەوە، تەنها بەڕیفراندۆم چارەنوسی یەکلادەکرێتەوە.

-٥ ئاسایشی ئیستانبوڵو دەریای مەڕمەڕە لەلایەن عوسمانیەکانەوە فەراهەمدەکرێت‌و لەبەرامبەر هەموو جۆرە هێرشێك پارێزراو ئەبێت.

-٦ کەمینەکان لەو□لاتانی تردا واتە ئەو شوێنانەی تورك کەمینەن دەبێ مافیان پارێزراوبێت‌و بەفەرمیش ڕابگەیەنرێت.